IDENTIFICĂRI TEORETICO-CONCEPTUALE ȘI IMPORTANȚA EXECUTĂRII SILITE A OBLIGAȚIEI VAMALE

Pavel ȚURCAN
CZU: 349:339.543(478) turcanp@yahoo.com

Executarea silită, în general, constituie una dintre instituțiile primordiale ale dreptului vamal, dar și o componentă importantă a justiției într-un stat de drept. Astfel, încrederea publicului în actul de justiție depinde semnificativ și de eficacitatea mecanismelor de executare silită, fiind strict necesar ca un titlu executoriu să aibă o finalitate concretă, astfel încât subiectul raportului juridic vamal să resimtă beneficiile rezultate de pe urma realizării cu succes a acestui act.

Conform Codului vamal al Republicii Moldova, executarea silită reprezintă totalitatea acțiunilor pentru încasarea silită a obligației vamale ajunsă la scadență [1]. De vreme ce legea recunoaște și garantează persoanelor atât drepturi cât și obligații, este necesar ca tot aceasta să pună la dispoziție și acele mijloace legale în realizarea acestui scop. Fără posibilitatea constângerii și în lipsa spiritului civic de autoconformare, lucru realizat ca instrument legal de urmărire silită a bunurilor debitorului, dreptul recunoscut prin acel act executoriu ar deveni o simplă aparență.

De altfel și conform prevederilor art. 1 al Codului de executare al Republicii Moldova [2], procedura de executare are sarcina de a contribui la realizarea drepturilor creditorilor recunoscute printr-un document executoriu prezentat spre executare, în modul stabilit de lege. Actualmente, procedura de executare silită este una guvernată de principiul protecției debitorului, dar și de caracterul umanismului și astfel considerăm că este necesar, ca în lumina recomandărilor și a jurisprudenței europene, aplicabile și de către statul nostru în contextul dorinței de aderare la Uniunea Europeană, mijloacele procedurale execuționale să urmărească realizarea unui echilibru între interesul creditorului și cel al debitorului [9, p.13].

Aşadar, executarea silită a obligaţiei vamale nu este obligatorie, însă ea este întotdeauna posibilă atunci când debitorul nu îşi execută benevol obligaţia reieşită din raportul juridic încheiat [9, p.13].

Până la urmă ea este cea care valorizează pe deplin diferenţa esenţială dintre norma juridică şi celelalte norme de conduită socială, evidenţiind trăsătura determinantă a celei dintâi: posibilitatea cons-trângerii celui care o încalcă prin apelarea la forţa coercitivă a statului.

Analizând reglementările legislative, dar şi referinţele doctrinare vizavi de această tematică, putem spune că procedura executării silite a obligaţiei vamale constituie un ansamblu de operaţiuni procedurale, o succesiune de acte procedurale efectuate într-o anumită ordine rescrisă de lege, de către organul de executare silită, în scopul atingerii finalităţii urmărite de creditor.

Raportând această tematică a executării silite la atribuţiile organelor vamale, în domeniul ocrotirii normelor de drept, acestea îndeplinesc şi aplică expres acţiuni ce vin în susţinerea apărării suveranităţii, securităţii economice a statului, a intereselor legitime ale persoanelor fizice/juridice, contracarării traficului ilicit de mărfuri, având ca pârghie eficientă această instituţie a executării silite a obligaţiei vamale, care este de altfel un mecanism coercitiv aflat la îndemâna statului. Autorul A.F. Nozdraciov consideră că: „Sarcinile de bază care sunt îndeplinite de organele vamale evidenţiază explicit şi precis caracterul activităţii acestora de ocrotire a normelor de drept. Activitatea tuturor subdiviziunilor vamale trebuie să fie îndreptată spre protecţia securităţii economice a statului, asigurarea protecţiei drepturilor cetăţenilor, agenţilor economici şi organelor statale şi respectarea de către acestea a obligaţiilor în cadrul activităţii vamale” [7, p.439]. Obligaţia, care la începuturi era temei de apariţie a executării silite în caz de neonorare voluntară, presupunea plata impozitelor, care era o obligaţie determinată de necesităţile întreţinerii materiale a celor ce exercitau forţa publică, îndeplinind atribuţiile autoritare de conducere statală. Principalele impozite la acea etapă fiind „tributum”, datorat de toţi cetăţenii statului roman care aveau proprietăţi, impozitul pe meşteşugari, pe numărul de sclavi etc.

Cu precădere şi termenul de obligaţie îşi are originea în istoria romană, *Institutele lui Iustinian,* fiind una dintre cele mai arhaice surse

care au definit acest concept: „ obligația este o legătură de drept care ne impune necesitatea de a plăti ceva conform legislației din cetatea noastră [5, p.20-21]”. În acest mod, se prezintă în stadiul inițial înțelesul acestui termen care își menține semnificația și astăzi.

Instituția executării silite prin intermediul unui organ al statului a început să ia amploare abia la sfârșitul perioadei clasice. Este cunoscut faptul că, la faza incipientă de dezvoltare a conceptului, acest concept era unul general pentru mai multe categorii de obligații apărute între subiecți, nefiind stipulate reglementări cu privire la strict obligația vamală. Cunoașterea poate avea loc prin tangența interpretării înțelesului acestui termen de executare silită în cadrul raporturilor juridice fiscale. Raportat la prezent, putem spune că acesta constituie acea cale subsidiară excepțională de recuperare a creanțelor fiscale, fiind declanșată exclusiv în cazul neachitării de bună voie, la termenele legale, a impozitelor, taxelor datorate bugetului de stat [3, p.60].

Ulterior, odată cu evoluția umanității, cu dezvoltarea și progresul raporturilor juridice apărute între persoane, dar și cu nașterea *Legii celor XII table*, executarea silită a început să-și piardă caracterul penal, încercându-se să se urmărească în prim-plan patrimonial debitorului pentru repararea datoriei. Un pas progresist în dezvoltarea aplicabilității termenului a fost apariția *Legii Poetelia Papira*, iar odată cu apariția ei au fost suprimate drepturile creditorului asupra persoanei debitorului. Sigur pe parcurs, executarea silită a luat o mai mare amploare în dezvoltarea sa prin *distractio bonoru,* etapă care aduce inovații în materie de executare silită, bazate mai mult pe drepturile persoanei de a răspunde în măsura faptei sale.

Astfel, deși era sechestrată întreaga avere a debitorului, nu se mai vindea tot, ci doar bunurile care erau necesare pentru acoperirea creanței. Procedura dată era îndeplinită de *curator bonis distrajendis,* acesta fiind un organ public de executare, similar cu cel din zilele noastre [6, p.90].

În dreptul germanic, se regăsesc multe din caracteristicile tipice ale dreptului roman, vizavi de instituția executării silite. La început, executarea silită avea caracterul unei acțiuni individuale extraju-diciare, primitive, care practic nu împiedica creditorul de a-și apăra singur drepturile sale [5, p.2].

În dreptul francez [5]**,** executarea silită era o instituție aplicabilă ca urmare a neexecutării obligațiilor imperative, și anume, existenta impozitelor: „la taille", capitația, impozitul personal, impozitul perceput la vânzarea sării etc. care prin neexecutare atrăgea procedura de executare silită.

În dreptul englez (*common low*) executarea silită, fiind influențată de dreptul roman, presupunea drept temei de declanșare a executării silite neplata impozitelor existente la vremea aceea: impozitul pe venit, impozitul pe clădiri, pe veniturile meșteșugarilor. Se opinează că forța coercitivă, aplicată de instituțiile de drept împotriva debitorului rău platnic, era condamnarea silită la pedeapsă corporală [6, p.100].

În legislația românească, vechile rădăcini ale executării silite sunt practic neexplorate, procedura de executare silită fiind stabilită după regulile cuprinse în Basilicale. În vechiul drept românesc, procedura de executare silită se rezuma la „strânsoarea de avere" sau la închisoare pentru debitorul nedisciplinat [8, p.183]. În conformitate cu sursele istorice, prima reglementare mai precisă în materie de executare silită o găsim în *Pravilniceasca Condică a lui Ipsilanti* din 1780 în Țara Românească, în *Sobornicescul Hrisov al lui Alexandru Mavrocordat* în Moldova din 1785, de asemenea, despre executarea silită se vorbește în *Codul lui Andronache Donici*, în *Legiuirea Caragea*, în *Codul Calimach* și în *Regulamentele Organice* [4, p.247].

În evoluția conceptului constatat, au fost schimbări direcționate spre centralizarea puterii în mâinile statului și a instituțiilor sale, astfel creându-se posibilitatea de supraveghere și sancționare în caz de neconformare cu normele imperative emise de către acesta, prin această instituție a executării silite. Astăzi avem organul vamal în conlucrare cu cel fiscal, respondenți, cu perceperea silită a obligațiilor vamale, dar a cărui activitate este dirijată deja de norme ajustate reglementărilor în domeniul protecției drepturilor omului a patrimoniului său, iar în acest sens diminuându-se riscul persoanelor fizice și/sau juridice, subiecți ai activității vamale, de a fi supuși unui tratament injust. În aceste condiții, importanța studiului este determinată de rolul executării silite în cadrul reglementării activității economice, asigurării și aplicării uniforme a politicii economice de către organele vamale, activității de ocrotire a

normelor de drept care se exprimă prin urmărirea datoriei debitoare, constatarea și sancționarea fraudelor vamale.

Referinţe:

1. Codul vamal al Republicii Moldova nr.1149-XIV din 20.07.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 160-162/1201.
2. Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. În: *Monitorul Oficial*, nr. 214-220 din 05.11.2010.
3. ARMEANIC, A. *Drept fiscal: Suport didactic.* Chișinău: Editura ASEM, 2013.
4. BĂNĂRECU, A. Incursiuni analitice asupra realizării actelor de dispoziție ale debitorului în procedura de executare potrivit dreptului românesc și celui din Republica Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, Seria „Științe sociale”, 2017, nr.3(103).
5. BUFAN, R. *Tratat de drept fiscal*. Partea generală. București: Lumina-Lex, 2005.
6. CONDOR, I. *Procedură fiscală.* București: Tribuna Economică, 2000.
7. НОЗДРАЧЕВ, А.Ф. *Таможенное право.* Москва: Волтерс Клувер, 2007.
8. MIHALACHE, I. *Drept privat roman.* Chișinău: Litera, 2016.
9. OPRINA, E. ș.a. *Tratat teoretic și practic de executare silită.* București: Universul juridic, 2013.